List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (164) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 163. **Chicago, Ill., 25. oktobra (October), 1910.** **Leto (Vol.) V.**

SLOVENSKO DELAVNO LJUDSTVO V AMERIKI.

Sodrugi in sodruginje! Dne 6. nov. t. l. bodo volitve. Z glasovnico bo treba odločiti, ste li proti kapitalistični sužnosti. Za vašo kožo gre.

Dobro plačani agitatorji kapitalističnih strank bodo vporabili vse ciganske umetnosti, da Vas preslepe in zopet vkujejo za dve leti v kapitalistično tlačanstvo.

Kapitalistični agitatorji in kandidatje Vam obljubijo pred volitvami raznovrstne socialne reforme, še luno z neba, da zopet pridejo do državnega korita. Ko so pa volitve končane, Vam pokažejo figo. Vi pa ostanete isti sužnji, kot ste bili pred volitvami.

Nikogar nimate v zveznem državnem zboru, ki bi se brigal za Vas ;pa tudi v deželnem zboru ni žive duše, ki bi stavila in zagovarjala zakone v dobro delavnem ljudstvu v Ameriki. Ta igra, katero igrajo demokratje in republikanci že leta in leta, bi Vas morala že vendar spametovati. Imeli smo demokratično vlado, in za delavno ljudstvo v Ameriki je bilo slabo. Za demokrati so dobili vladne vajeti republikanci v roke, in delavno ljudstvo je prišlo z dežja pod kap. Demokratje in republikanci se menjajo pri vladi, za delavno ljudstvo pa ostane neizpremenjena kapitalistična tlaka.

To zgodovinsko dejstvo bi pa moralo odpreti delavnemu ljudstvu oči. Spoznati bi moralo, da se za delavno ljudstvo ne bo obrnilo na bolje, dokler bo glasovalo, da je zadovoljno z današnjimi gnilimi razmerami.

Mnogo delavcev in obrtnikov je danes še tako zaslepljenih, da pravijo: "Socialisti so all right". Ali volil jih ne bom, ker še ne bodo zmagali."

Sodrugi in sodruginje! Tem zaslepljenim delavcem in obrtnikom raztolmačite, da ni poreba, da bi bili socialisti izvoljeni, da že zadostuje, če število socialističnih glasov pri vsakih volitvah naraste. Naraščajoče število socialističnih glasov je najhujši udarec za kapitalistične stranke. Vsled naraščajočih socialističnih glasov so kapitalistične stranke primorane do zakonodaje v ljudsko dobro, ker se bojijo, če bi hodile staro pot, da zgubijo zaupanje v delavnem ljudstvu. Vsak glas, ki je oddan za socialistično stranko, zadene v črno. Glasovi za socialistično stranko niso vrženi proč, pač so pa vrženi v vodo glasovi za kapitalistične stranke.

Ko je pri zadnjih prdsedniških volitvah dobila soc. stranka skoraj pol milijona glasov, so se kapitalistične stranke tako zbale socialističnega poplava, da so iz programa socialistične stranke ukradle nekatere točke, s katerimi zdaj nastopajo pred volilci, da bi jih zopet navezale nase.

Sodrugi n sodruginje! Napnite vse sile, vsi do zadnjega v volilno agitacijo. Podučite delavno ljudstvo, da naj glasuje celo glasovnico in ne izbira kandidátov. Pod besedo "socialist" naj v krožku naredi križec.

Vsi v volilno agitacijo. Vsi na bojišče, ako hočemo doseči vspehov za delavno ljudstvo.

Živel socializem! Doli z zločestim kapitalizmom!

Dne 6. novembra t. l. vsi do zadnjega moža na krov!

Splošen pregled.

— **"Standard** Oli družba" ali (trust za olje) je kupila za sto milijonov dolarjev zemljišča v Pennsylvaniji, v katerem ležijo bogate premogove plasti. Tekom desetih let bo to zemljišče vredno petkrat toliko.

Na ta način žro trusti sadove dela. Čimdalje bolj hitro se osredotočuje bogastvo v rokah posameznih milijarderjev. Čas ni več daleč, ko bo peščica trustjanov zapovedalo ameriškemu ljudstvu kot absoluten vladar, ako se ameriško ljudstvo ne zbudi še pravočasno in se z glasovnico odločno izreče proti kapitalističnemu gospodarstvu.

* * *

— "**Finančniki** na vzhodu se pripravljajo za paniko. Neka velika banka dela zdaj v New Yorku, kar je imela za pametno in umestno po leti leta 1907. Vrednostne papirje spreminja v pravo vrednost. Na vzhodu ne rizkirajo. Že v daljavi občutijo močan vihar. Mi svetujemo kolektorju previdnost in počakati žetev. Mi upamo, da bo bogata, in upamo, da bo najkasnejše prišla v januarju." Tako piše v Detroitu kapitalistični list, ki zastopa interese bankirjev in finančnikov.

Tu imamo sedaj kašo iz bankirskega lista. Posebno značilno je: svetujemo previdnost in počakati na žetev.

To pomeni z drugimi besedami. Milijarderji imajo zopet v svojem načrtu fnaněno paniko, da bi svoje žrtve zasačili in prehiteli pri kolekciji, da bi tem več pobasali v svoje denarne malhe brez dna. To je brutaliteta osretočenega kapitala v popolni nagoti.

* * *

— **Štrajk** krojačev in šivilj pri tvrdki Hart, Schaffner in Marks v Chicagi, dokazuje, da se tudi nezavedni delavci spuntajo, če se delavce izkorišča do skrajne meje.

Razdelitev dela, akordno delo slabo postopanje z delavci, denarne globe — bujne cvetke kapitalistične "talenge" so provzročile spor med delavci in kapitalisti.

Sploh je omenjena tvrdka razupita za najbolj izkoriščevalno podjetje. Delavci morajo dlje in bolj trdo delati kot drugod. Priganjači pa vsaki dan vzlic temu zahtevajo še več dela od njih, za vsak najmanjši pogrešek pri delu jih pa kaznujejo z denarno globo. Delavec, ki je naredil le madež na obleki, je zgubil celo plačo za obleko.

V vsaki delavnici visi na steni delavski red. kakeršnega v Ameriki še v kaznilnici ne poznajo.

Take razmere so morale povzročiti štrajk.

Ali komaj je pričela stavka, že je bila čikaška policija na mestu. Pa ne radi tega, da bi varovala štrajkujoče delavce pred najetimi pretepači.

Policija je bila tu, da je s koli pobijala ljudi, ki se borijo s posavnimi sredstvi za zboljšanje svojega tužnega položaja.

* * *

— **Ako bi** časnikar hotel vsem vstreči bi moral biti privrženec vseh ver in nobene; biti bi moral temperenčnik in pijanec obenem; v eni sobi bi moral biti fant in soliden oženjen mož; ljubiti in sovražiti bi moral ljudi; biti bi moral unionist in neunionist; biti bi moral ženij, bedak in tepec; pisati bi moral resnico, poleg pa lagati, da bi se kadilo, kadar bi lopovom pisal slavospeve; moral bi biti varčen, zaeno pa obiskati vsako veselico in piknik. Za vsakega naročnika, bi moral pisati, kot se njemu dopade; v svojih člankih bi moral biti klasik in izvedenec, ki vse vé, ker drugače se mu pripeti, da mu kdo, ki se je naučil za silo a b c, zaluča v obraz, da je tepec. Navse zadnje naj bi se časnikar v dolgih in krasnih poročilih navduševal za zabave, katere so užili drugi, dasiravno je slabe volje, ali se pa smejal, dasiravno se mu je žolč razlil, če je sploh pri njemu še kaj tacega mogoče. Tako piše približno neki kolega o časnikarstvu.

Socialistični časniki se ne ozirajo na kritikarstve skisanih možganov. Tudi marsikateri kolega pri meščanskih listih je istega mnenja.

Naloga časnikarje ni vstreči vsem, marveč poročati o vseh dogodkih tako, kot so vplivali na njega, o vprašanjih, ki posegajo globoko v ljudsko življenje, pa povedati odprto svoje mnenje.

* * *

— **Časnik** "Toledo Blade" je izračunil, da je približno 80 tisoč oseb v ameriški republiki zaprtih v ječah. Torej 0.1 odstotkov.

Ako bi v Ameriki zaprli vse "graftarje" in politične sleparje, tedaj bi bile ječe kmalu premajhne in mesto 0.1 odstotkov, bi jih sedelo najmanj 1 odstotek vsega prebivalstva.

* * *

— **Na ogromnem** številu bankovcev, ki so danes v prometu v Zdr. državah, čitamo: Zavarovani po bondih Zdr. drž. ali drugih jamčevinah. Te druge "jamčevine" so delnice in bondi tvornic in obratnih družb po Aldrich-Breelandovi predlogi za prometna sredstva. Dve tretjini teh jamčevin sta "vodeni", katere lahko banke, ki jih hranijo, oddajo v shrambo zvezni vladi, za kar dobijo za 90 odstotkov nominelne vrednosti pravih bankovcev. Ker so pa te "jamčevine" še vedno lastnina bank in nosijo obresti in dividende, so bankovci, katere jim dá vlada navadno darilo, katero bi lahko krstili z drugimi besedami: milijonarska tatvina.

Ta tatvina še ni sankcionirana ker je mnogo časnikov postavilo ta velikanski švindel na pranger, kar je provzročilo strah in trepet med bogatimi lumpi, ki so že v duhu delili prisleparjene milijone med seboj.

Bankovci ležijo še v državni blagajni v Washingtonu, tako se oficielno trdi.

Prihodnjost bo pa dokazala, če je to res?

* * *

— **Železniške** družbe tožijo, da slabo gre in je treba povišati voznino za tovore.

Chicago Northwestern železniška družba je izplačala zadnjih deset let 56 milijonov dolarjev le dividende in 30 milijonov dolarjev ima pa še v rezervi, dasi ima le 85 milijonov vloženega kapitala.

Ako bi bile železnice last države, bi bila omenjena železnica tekom desetih let že plačana in bi služila v splošno ljudsko korist. Tako pa služi v dobro kapitalistom.

* * *

— **Rimski** papež, ki je v sveti jezi prve dni skoraj proklel portugalsko republiko in svečano izjavil, da ne pripozna republike na Portugalskem, že sedaj žvižga iz druzega kota.

Nunciju v Rimu je naročil, naj se dogovori in pogodi z vlado, katere vrste redovniki smejo še ostati na Portugalskem.

Ej, časi so minoli, ko je svet vpošteval, kaj Rim poreče k političnim spremembam. Čolnič Petra je dandanes res v hudem viharju in bati se je, da se potopi.

* * *

— **Kot krokarji** požrešno zro z visočine na mrhovino, tako poželjivo zdaj gledajo velesile portugalske prekomorske kolonije.

Že leta 1897, ko je bila portugalska v finančni in politični stiski, je Cecil Rhodes znani klativitez in milijonar, ki je pripomogel, da so Buri zgubili neodvisnost, predlagal, da naj si Anglija in Nemčija razdelite portugalske kolonije.

Seveda tajijo diplomatje tajno zvezo glede portugalskih kolonij med Nemčijo in Anglijo. Kedaj so pa diplomatje govorili resnico?

Diplomatje tajijo vse; to je njih navada.

Nekaj mora biti že resnice na tajni zvezi med Nemčijo in Anglijo, ker sedaj pišejo vsi svetovni listi o nji, ki imajo navadno dobre vire za svoja poročila.

* * *

— **V Chicagi** smo imeli zadnji teden bogate mladeniče kot goste. Bili so bankirji in lastniki železnic. Ogledali so si mesto železarske in jeklarske industrije Gary. V Blackstone hotelu so imeli slavnostno žretje. Ti bogati mladeniči posedujejo skupaj sedem bilijonov dolarjev. Da delavci dobite pojem o tem bogastvu, čitajte pazno naslednjo primero:

En bilijon v zlatu vaga 445,160 funtov. Ako bi zlato spremenili v žico, bi žica segla okoli zemlje. En bilijon srebra že vaga 10 milijonov funtov. Za prevoz enega bilijona zlata je treba 64 železniških voz, za prevoz srebra pa 10 tisoč. Šest tisoč ljudi je treba, ako bi hoteli vzdigniti čok zlata, ki je vreden en bilijon. En bilijon cekinov zloženih drug poleg druzega se razteza 650 milj daleč; zloženi vrh druzega pa dosežejo visočino 100.000 čevljev. To je en bilijon.

Omenjena peščica finančnih piratov pa gospodari s sedmimi bilijoni.

Da ta gospoda ni zaslužila tega bogastva v potu svojega obraza menda ni treba še posebej povdarjati. Kdor je pa tako neumen, da verjame, da ga je gospoda zaslužila s trdim in poštenim delom, naj gre v New York in se zglasi pri gospodu, ki v svojih "cajtengah" naglaša, da ni za "talengo", temveč le za pošteno in trdo delo in kmalu bo tam kjer ga že čakajo — v norišnici

* * *

— **V deželi mislecev** in pesnikov, v Bremenu je zopet policija napadla štrajkujoče delavce in provzročila krvolitje. Policaji so nastopili po tolovajskem vzoru svojih tovarišev v Berlinu.

Kakor povsod, kedar policaji napadejo štrajkujoče delavce, tako se je vršilo tudi v Bremenu.

Uniformirani morilci oboroženi, organizirani in strahopetni. Njih žrtve, delavci pa neoboroženi, junaški, pogumni in neorganizirani, ne pripravljeni za klanje.

Bilo bi drugače, če bi bili oboroženi," je ob priliki dejal neki moj tovariš-delavec, ko je stiskal pest čitajoč o tolovajskem napadu policije na delavce v Bremenu.

Da, če bi bil oboroženi . . . zakaj pa niso bili?

Ker delavci niso tolovaji in ne barbari! Delavci se borijo z uma svitlim mečem in postavnimi sredstvi za svoje pravice; tolovajska sredstva pa prepuščajo kapitalistom in njih slepemu orodju — policiji.

* * *

—**Kapitalistični** listi vedno pričenjajo svoje članke: "Naša policija, naša policajska sodišča, naš občinski svet, naša velika porota, naša volilna in javna gosposka itd. Vsi ti zavodi in naprave pa niso nič druzega kot agentura, pod katere zaščito tatovi, vlomilci, morilci, roparji, vbijalci in graftarji zvršujejo svoje nizko delo.

Kapitalistični listi so pa tako nesramni, da zahtevajo, da bi delavci spoštovali posredovalnice s tem, da bi se vnemali za kapitalistični družabni red.

To je res že višek predrznosti.

* * *

— **V New Yorku** je bogata dama potom oglasa iskala odgojiteljico za svoje otroke. V oglasu se glasi: "Biti mora vneta kristjanka in jesti mora v kuhinji."

Eh, zakaj?

Mar, ker smo v Kristu vsi bratje in sestre?

* * *

— **Vsako leto** linčajo mnogo ljudi v ameriški republiki. Ali do danes še niso linčali nobenega kapitalista.

Kapitalisti so torej dobri ljudje.

Ali res? Delavci govorite!

KAJ PRAVIJO O FERRERJU ZNAMENITI PISATELJI IN UČENJAKI.

Ernest Haeckel: —" Veliki španski mučenik ni bil samo dober svobodomislec in ustanovitelj moderne šole, temveč bil je tudi jeden izmed tistih prvakov človeštva, kteri so celo svoje življenje in vso silo posvetili svobodnemu razvoju in napredku človeške družbe."

Maksim Gorki: —" Kadar se to zgodi, da črna sila fanatizma pred našimi očmi ubije moža, samo zato, ker je pošteno in humanitarno delal za dobrobit vsega človeštva, tedaj smo vsi jednako krivi tega umora. Ali ni Ferrerjevo delo tisto delo, ki je drago nam vsem: napolniti svet s poštenimi in razumnimi ljudmi? Ali ni naša dolžnost, stopiti bližje in v trenotku nevarnosti pomagati drug drugemu in braniti drug drugega? Mi smo preveč individualistični ;oddaljeni smo drug od drugega ne po prostoru temveč v idejah; kritiziramo dela naših prijateljev, a medtem nas pa sovražnik ubija, jednega za drugim. Kadar je kteri izmed nas umorjen, se pa jokamo. Tako gre brez konca, mi bi bolje storili, ako bi branili žive, ako bi stali v gibanju od dne do dne in skrbeli, da ga rešimo iz nevarnosti dokler je bil še čas."

Upton Sinclair: —" Kapitalizem je hinavski v svojih načrtih, krvoločen v svojih metodah, s katerimi išče svojih žrtev, zverinski je pa popolnoma, kadar se poslužuje praznoverja in iz verskega čuta nevednega ljudstva skuje tiranstvo in tlačenje. Tako dela danes v Rusiji in Španiji in delal bi tudi v Ameriki, če bi se upal. Med nami je na milione nevednih inozemcev, ki so bile njegove žrtve onkraj morja. Seboj so nam pripeljali svoje duhovnike in ž njimi njih idejale. Te ljudi moramo pred vsem osvoboditi vsake supersticije (praznoverja) in odbijati vsako versko tlačenje ako si hočemo ohraniti naše ustanove prostosti v Ameriki. Verska nestrpnost se je že porajala po vseh krajih dežele in kam še lahko pridemo, nam pokazuje sramotni umor Ferrera."

Jack London: —" Ako bi bil slavni Ferrer umorjen kje med divjaki, bil bi mučenik, toda nihče bi se ne čudil. Ampak da je umorjen od moderne države v prvem desetletju dvajsetega stoletja, ni njegovo mučeništvo samo anakronizem temveč tudi pretresljiv zgodovinski dogodek. Zdi se mi, kakor da bi v Novi Angliji zopet začeli po starodavnem načinu sežigati čarovnice. Umor Ferrera je nekaj nezaslišanega, strašnega! A kljub temu se je zgodil. Skoro ne moremo verjeti. Vemo, da se je zgodilo, a vendar je nekaj neverjetnega."

BLAZNI SISTEM.

V Chicagu večkrat vidimo skoro na vsakem cestnem vogalu ženske s škatljami v rokah, ki nadlegujejo mimoidoče za denar v kakšne "dobrodelne" svrhe. Temu javnemu fehtanju, ki se od časa do časa vedno ponavlja, pravijo "tag day." Vsak darovalec namreč dobi "tag" ali nekakšni papirnati znak na prsa. Zadnji teden je bil tak "tag day" za osirotele otroke, največ najdeneke, kterim se ne ve za starišče. Dotične ženske, ki na ulicah fehtajo denar v take in jednake svrhe, sploh za male in odrasene revežo, so brez izjeme vse iz boljših krogov; spadajo v takozvani "Society world", kjer se opicam, mačkam in cuckom prirejajo bogati banketi in kjer je revščina nepoznana stvar. Očetje in soprogi teh žensk, mali in veliki kapitalisti, izmozgavajo delavce dannadan in natančno po sistemu direktno ali ndirektno povzročajo bedo, povzročajo, da se rodijo otroci, ktere morajo njih matere — nesrečna dekleta — takoj ob rojstvu zatajiti. Nazadnje kapitalisti svoje žené in hčere, prenasičene pasjih in opičjih pojedin, ktere več ne vedo kaj početi vsled dolgočasja, pošljejo na ulice, da nadlegujejo mimogredoče delavce — bogatinov gotovo ne, kajti ti švignejo mimo v avtomobilih — za njih revne cente. Delavec mora plačati tudi ta davek. Škandal in sramota za celo bogato Ameriko, da ne more drugače prehraniti revnih proletarskih otrok, žrtev blazne kapitalistične družbe, kakor z javnim beračenjem na ulicah. Tudi v tem se zrcali podlos in gnjilobo današnjega ktapitalisičnega sistema, in kdor še zagovarja ta sistem, ni vreden — ni vreden, da se imenuje človek!

Delavec zamore storiti samo dvoje, kadar ga priženejo pred kapitalističnega sodnika: lahko se vleže na tla in mirno drži udarce, ali se naj pa bori kot lev — tepen je vseeno.

Povprečni Amerikanec misli, da imamo republikansko vlado. Pa se moti. Mi izvolimo postavodajalce ;postavodajalci skujejo zakon, toda zvezna sodišča lahko zavržejo vsak zakon in sklepajo nove zakone po svoji volji. Ameriško ljudstvo ima ravno toliko besede v vladanju kot Hotentoti v mračni Afriki.

Fred D. Warren.

SLOVENCI IN SLOVENKE V MILWAUKEE.

Slov. soc. klub "Edinost" priredi dne 29. oktobra t. l. pri Remsku 163 Reed St. zabaven večer. Začetek točno ob pol osmi uri zvečer.

Odbor kluba bo skrbel, da bo zabavni večer vspel vsestransko.

Zabavni večer bo posetil sodr. Jože Zavertnik, st. iz Chicage. Predaval bo, zakaj kapitalisti in njih hlapci vsepovsod vpijejo: "Doli s socialisti!"

V Milwaukee imajo sedaj socialistično večino v občinskem zastopu. Tudi župan je socialist.

Že to je vzrok, da Slovenci v največjem številu posetijo zabavni večer, ker bodo imeli priliko seznaniti se s socialističnimi nauki in nasprotniki socializma.

ODBOR.

SLOVENCI V KENOSHI, WIS!

Vsi do zadnjega moža na shod, ki ga priredi dne 30. oktobra ob dveh popoldne v Schlitzerjevi dvorani, vogel N. Main in Union St. jugoslov. soc. klub št. 11.

Glavna točka dnevnega reda se glasi: Doli s socialisti! K tej točki bo govoril sodrug Jože Zavertnik iz Chicage.

Shod je javen. Vsakdo ima pravico oglasiti se za besedo.

Slovenski delavci in obrtniki! Ako se zanimate za najmodernejše gospodarsko vprašanje: socializem, tedaj pridite na shod. Zvedeli bodete, zakaj kapitalisti in njih orodje vpijejo vsepovsod: Doli s socialisti!

SODR. JOŽE BRATKOVIČ

potuje po vzhodnih državah za "Proletarca". Pravico ima pobirati naročnino, sklepati pogodbe za oglase, sploh sme zastopati list v vseh zadevah.

Kjer nameravajo slov. delavci ustanoviti slov. socialistični klub, naj se za pojasnila obrnejo ustmeno do njega.

Sodr. Bratkovič je bil delegat na prvem jugoslov. soc. kongresu za Ameriko. Zastopal je slov. soc. klub v La Salle, Ill. Torej mu je novi organizacijski štatut za Ameriko dobro poznat.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Frank Podlipec, President; John Petrich, Secretary; Frank Janežič, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

31

Dopisi.

Seattle, Wash.

Ker sem pet mesecev kolovratil po Californiji, imel sem časa dovolj opazovati tamošnje delavske razmere. V miljonskem mestu St. Francisco, živi 7000 bogatašev več, kakor vsakdanjih delavcev. Razmere so ugodne za tistega ki dela, ali gorje mu, kdor je brez dela in povrh še v slabem finančnem stanju. Če tekaš od zore do mraka, od tovarne do tovarne, stavim, da bodeš dva, ali tri para čevljev raztrgal, predno bodeš v delo prišel. Kdor tam dobro delo dobi, je le izjemna in slučajna sreča.

Ker me je veselilo v St. Franciscu delati, ne radi $5 dnevne plače, temveč radi naravno čarobne narave prijetnega podnebja, ki te tako blagovoljno objemlje, kakor ljubeča mati svoje prvo dete. Iz zgolj tega sem se trudil in tekal od delavnice do delavnice, pa boss mi je rekel: ravno sedaj sem jih odslovil 30 delavcev in prihodnji teden zopet primerno toliko. Drugi mi je zopet rekel: da naj pridem čez en leto na okrog pogledat, mogoče bo kaj. Ttreji se je norčeval z menoj rekoč: počakaj, da kterega telesno pohabi ali celo ubije, potem dobiš njegov prostor. Četrti mi je ponudil delavnico v nakup rekoč: Moj dragi! Delavnico ti prodam, a dela ti pa ne morem dati. Delovodja me je zopet vprašal, če sem dober. Odgovoril sem mu, da toliko kolikor drugi zamorem tudi jaz storiti. Delovodja: kaj o delu, to je postranska stvar, ako sem v drugem oziru dober? Jaz res nisem vedel, kaj te besede pomenijo; zato uprašam nekega delavca, kaj mi je storiti, da bodem v delo sprejet. On se mi namuza, ter pravi: ponudi foremanu $2 tedensko in dal ti bode delo, mi vsi mu tako dajemo. O ho, to pa ni karsibodi, sem si mislil. Vem, da je to prepovedano, če tega ali onega podkupiš, ali če se sam podkupiti daš, ker tega unijski zakon ne dovoljuje. Naobratno; kaznuje v prvič denarno $25. Ker pa ravno nisem bil v dobrem finančnem stanju in hranilnico v Seattle nisem hotel nadlegovati, sem storil, kar mi je oni svetoval in delo sem dobil takoj. Ali glej ga hudirja. Ker se mi je postopanje delovodja zdelo naravnost nesramno in falotsko, mu nisem hotel že druge tedenske provizije izplačati. Kaj je bila posledica, to lahko vsak ugane. Odslovil me je. Tako len pa nisem in napotil sem se v urad unije ter tam lokavega falota naznanil. Ker pa vsled odpotovanja nisem prihodnje tedenske seje čakal, zatorej ne vem, kaj se je ž njim zgodilo. Najbrže nič. Vrana vrani ne izkljuje oči.

Torej rojaki, kdor ni unijski član, naj nikar ne hodi v S. Francisco dela iskati. Še unisti ne dobijo tam dela. O skebih pa niti govora ni. Pri zadnji aprilski seji, ko sem še tam bil, je bilo sklenjeno, da nobeden pred enoletnim bivanjem v Ameriki, ne bode v unijo sprejet. Nadalje, vsi oni, ki opravljajo pri poslopjih marmornatega ali kamnitega zidarskega dela in delavci, kteri stavijo železna poslopja, si v to stroko spadajoči delavci, morajo imeti drugi državljanski papir in unijci, seveda. St. Francisco je sicer mesto, ki mu enacega ni v Ameriki. Tam ne zraste nobeno poslopje od skabov v zrak in nobeden žebelj se ne zabije v desko brez unijske znamke. Od najmanjše trgovine pa do velikih skladišč je vse v uniji, razven salunov in cestne železnice, od priprostega delavca do najvišjega uradnika, vsi plačujejo unijski mesečni asesment. Sevéda, vsaki po svoje. Stranka bogatašev je tudi unisko organizirana, ima odločilno besedo in se sklicuje na ime: "Labor Party". Iz te stranke je bil izvoljen sedanji major Mc Carty. Ta mož še ni storil za delavca ničesar, pač pa je takoj po izvolitvi pokazal delavsko naklonjenost stem, da je tri delavce brez vsakega povoda iz Golden Gate Parka odslovil, kteri so že desetletja delo tam opravljali in oddal je to službo svojim rojakom. Je-li to jednakopravnost? Delavske posredovalnice v St. Franciscu, pa so višek falotarije in to v najbolj organiziranem mestu v Ameriki. Da za mesto nimajo nobenega poslovanja, to je umevno in pošiljajo brezvestni falotje nevedno proizvajalno maso na deželo in v druge države. Zlasti jih pa pošiljajo cele tucate v Oregon. Agentje v Portland Ore. jih pošiljajo pa zopet nazaj v Californijo. Naj navedem samo dva slučaja; od obeh prizadetih sem na lastna ušesa slišal, kake lumparije set dogajajo v delavskih posredovalnicah. Neki Irec je kupil v S. Franciscu za $3 delo od agenta. (V S. Fr. moraš agentu plačati toliko za delo, kolikor znaša tvoja dnevna plača.) Agent mu je obljubil, da ima 2 leti stalno delo, v nekem predoru, in $3 dnevno. Zmislil si je pa tako ime in naslov, da ga sploh v Oregonu in nikjer ni. Povedal mu je, kje da mora izstopiti. V bližinji kolodvora se nahaja tudi nekak posredovalec dela, kteri ga bode odvedel v delo. Ko izstopi, zapeljani delavec, iz vlaka vidi, da tam ni nobene železniške postaje in nobenega mesta, samo dve raztrgani bajti nekega farmerja. Vedel je takoj, da je zapeljan zlasti, ko mu je farmer povedal, da ne ve o nikakem predoru tukaj. Drugi je bil poslan tudi v Oregon, v šumo. Agent mu je obljubil, da ima po leti kakor po zimi delo in $3 dnevne plače. Hrano in stanovanje da dobi tam za $5 na teden, snažno postel itd. in da bo v prvo Loging Camp ko dospe, v delo sprejet. Obljubil mu je prosto vožnjo in vrag sigavedi kake ugodnosti še. Ko dospe v prvo Campo, mu delodajalec pove, da je vse polno, da nima prostora zanj. Ta mu svetuje, da naj gre v bližnjo, 15 milj oddaljeno Campo, da tam bo gotovo v delo sprejet. Ko dospe v drugo Campo, zopet ni nič dela zanj. In svetujejo mu zopet, naj gre v bližnjo 30 milj oddaljeno Campo, tam zasigurno dobi delo. No, tam je k sreči res dobil delo, delal je osem dni, delo je bilo težko ker on gozdne žage še nikdar videl ni. Zato mu ni šlo tako gladko od rok kakor drugim delavcem in radi tega je bil odslovljen. Agent mu je obljubil $3 dnevne plače a dobil je samo $2.50. Obljubil mu je prosto vožnjo, a bila mu je zaračunjena in sicer $7.50. Stanovanje in hrana $5 na teden mu je bila računjena $7. Potemtakem je osem dni skupno delal za $5.50. V Californiji Oregon in Washington je že tako daleč prišlo, da delo težko dobiš ako ga za gotov denar ne kupiš, to se pravi, kar je skabskega dela. Kak kontraktor ali operator da oglas v časopis, da potrebuje toliko in toliko delavcev in plača $2.50. Urnih korakov teče požrešni agent k dotičnemu operatorju in mu pravi: Ti potrebuješ toliko in toliko delavcev, jaz ti jih pošljem še enkrat toliko za $2.00. Ostalo pa si midva deliva. "All right", pogodba je sklenjena. Odslej ne dobi nobeden drugi dela razun tisti, kteri je od agenta poslan. Pri odhodu mu judovski agent tiho v uho zašepeče: Ne obdrži nobenega delj kot 8—10 dni, pri tem zaslužiš ti mnogo in zaslužim tudi jaz; v ozadju je še velika armada delaželjnih.

Ali si morémo misliti večje korupcije kakor je to. Če hočeš delati, moraš delo za drag denar kupiti. Samo dve državi na celem svetu sta, da se mora delo kupovati in ti dve sta Amerika in Avstralija. Niti na Kitajskem in Japonskem ni takih brutalnih razmer. Za take brezvestne delavske agente bi bila najprimernejša zanjka za vrat. No, kadar pridejo socialisti na krmilo, jim bodo že znali pomagati.

Iz St. Francisca sem se odpeljal po San Jose Waley dolini v Los Angeles in nazaj po Sacramento Valejo dolini. Po S. Jose dolini se vije železniška proga med bogatim poljem, po straneh pa se vzdigujejo prijazni holmi brez vsakega drevja z gladko travo gosto obraščeni. V bližini Los Angeles pa je pogled naravnost romantičen. Celo morje pomarančnih nasadov v svoji rajski lepoti, težko cvetje in dozorели sad, vse zapaziš na enem in istem drevesu.

Kar se tiče dela v Los Angeles ga lažje dobiš kakor pa v S. Franciscu. Kar je pa v naprednem naraščaju, pa mesto Los Angeles še v povoju ni proti S. Franciscu. Tam je edina organizacija pivovarnarjev. Ker mesto ni organizirano, zato je tudi plača slaba, kakor je slaba v vseh mestih, kjer ne poznajo unije. V San Diago je ena in ista kot v Los Angeles. Razloček je le ta, da se tam težko privadiš gorkemu podnebju. Že v januarju in februarju je tako gorko kot pri vas v Chicagu meseca junija. Gotovo mora biti v poletnem času izredna vročina. Nazaj sem se vračal po Sacramento Valeju čez znamenite Millerjeve nasade. Ta veleropar in tat zemljišč poseduje 40.000.000 akrov bogate zemlje v Californiji. Človek bi se desetkrat naveličal voziti po železnici samo po njegovem posestvu, se mora uprašati: čemu poseduje ta človek toliko zemlje? — Čemu, ki mu bode zadostovalo par lopat na njegovo rakev.

A. Wershnig

Johnstown — Conemaugh.

Cenjeni sodrug!

Blagovolite natisniti dopis o delu neke osebe v glavnem uradu S. D. P. Z.

Oseba ni vredna toliko, da bi v javnosti pečali ž njo, ako bi slučajno ne bila glavni tajnik omenjene podporne zveze.

Cenjeni sodrug! Dopisa ne vrzite v koš. Dopis ima dalekosežno vrednost za vse člane S. D. P. Z., ki so delavci in med katerimi je tudi precejšnjo število socialistov. Kedar so koristi delavcev v nevarnosti, ali če se z delavci, ki so organizirani v kakšni podporni zvezi ali jednoti, pometa in postopa ž njimi, kot z ljudmi, ki imajo le dolžnosti, pa nobenih pravic, tedaj je sodrug Vaša sveta dolžnost, da priobčite tozadevne dopise, neoziraje, če se komu zamerite ali ne.

Pri nas ima svoj sedež S. D. P. Z. Že večkrat sem čital v "Glas Naroda", ki je glasilo omenjene zveze, pohvalne dopise o napredku. Še nikdar pa nisem čital pritožbe o nastopu in poslovanju neke osebe. Nekateri ljudje vidijo napredek v tem, če podporna jednota ali zveza raste po članih in podružnicah. To je del napredka. Pravi napredek se pa zreali v delu glav. tajnika. Ako tajnik točno in vestno dela, tedaj se tudi lahko piše o napredku, ker le vestno in točno delo lahko jamči trajen napredek.

Pričel bom z zgodovino S. D. P. Z. Kmalu po izvanredni konveneiji S. N. P. J. se je vstanovilo pri nas samostojno društvo, ki je imelo namen pridružiti se S. N. P. J. Društvo je pooblastilo Pajka, ki je bil delegat na izvanredni konveneiji S. N. P. J. in na isti konveneiji izjavil cinično: pa še mi vstanovimo jednoto, in špilajmo gospode in pušimo cigare" — da piše gl. tajniku S. N. P. J. za potrebna pojasnila glede pristopa društva k jednoti. Članom društva je pripovedoval, da je pisal dvakrat, tudi kazal jim pisma, glavni urad S. N. P. J., pa nikdar ni dobil nobenega lista.

Pajk je s tem vlekel vse. Ščuval in hujskal je člane, da so v glavnem uradu S. N. P. J. sami ošabni gospodje, ki ne odgovarjajo na pisma, zatorej je najboljše, da se ustanovi samostojna zveza.

Pajk je spisal pisma, "pozabil" jih je pa vreči v poštni nabiralnik. S tem je Pajk dosegel, kar je želel. Ustanovila se je samostojna podporna zveza in nje tajnik je postal Pajk, tisti Pajk, ki je že v Chicagi cinično rekel, da bi rad špilal gospoda in kadil cigare.

Zveza je vspela! Ali to ni bila zasluga Pajka! Na solidno in dobro podlago, na pravo delavsko stališče so jo postavili drugi rojaki. Tako je bilo v začetku.

Ali komaj se je gl. tajnik, g. Pajk malo ogrel na svojem mestu, pričel je pihati drug veter. Kdor ni brezpogojno priznal vse, kar je odredil njega "visokost" Pajk, je bil izključen iz zveze ali iz odbora. Ob taki priliki se je "njegova milost" Pajk ošabno potrkal po prsih in dejal: "Boss sem jaz", ustanovil sem zvezo, da se bo delalo tako, kakor hočem jaz. Kdor ne posluša mojih izkušenih besedi, bo pa izključen, ker več vem, kot vsi drugi."

Prvega je vzel na piko Jožeta Dremelja, glavnega nadzornika, ki ni hotel tako plesati, kot je godel Pajk, in se dal od njega vleči za nos. Izključili so ga iz glavnega odbora.

Zakaj?

Ko se je pripetila grozna nesreča v Cherry, Ill, so priskočile tudi pridružnice S. D. P. Z. z darovi na pomoč.

V mesecu februarju t. l. je sklenil glavni odbor na seji, da se svota $83.00 takoj odpošlje vbogim sirotam in vdovam v Cherry, Ill.

Zdaj je pa Pajk naročil gl. blagajniku, naj prinese omenjeno svoto k njemu. Blagajnik je zvršil kar mu je vkazalo "njega visokost."

Nekaj dni kasneje je pa bila v "Glas Naroda" notica, da se bo denar poslal še le kasneje, ko bodo vsa društva vposlala darove.

Komaj je glavni nadzornik Jože Dremelj čital to vest, je šel k glavnemu blagajniku in razvil se je naslednji odgovor:

Glavni nadzornik: "Kje je denar za sirote in vdove. Ali se tako zvršujejo sklepi glavnega odbora?"

Glavni blagajnik se trese, jezelja, iz njegovega grla ne morejo besede na dan.

Glavni nadzornik: "Kje je denar? Ali si ga dal Pajku, da je šel na železniško postajo po ceneno žajfo, cikorijo in drugo blago? Govori! Nadzornik sem in imam pravico vprašati Te."

Glavni nadzornik: "Ljubi Jože molči. Kdo Ti je pa povedal?"

Glavni nadzornik: "Torej Ti in Pajk farbata celo organizacijo. Meni ni bilo treba čakati, da si priznal. Vedel sem vse, ko sem prišel k Tebi. Ali zapomni se, da so me delegatje na prvi konveneiji zvolili nadzornikom, katerim sem obljubil, da bom vedno čuval koristi zveze, ne pa branil sebičneže in koristolovce. Toliko v pojasnilo. Ako takoj ne greš k Pajku in se denar nemudoma ne odpošlje, bomo pa še kje drugod govorili o tem."

Ker na prihodnji seji glavnega odbora ni bil Jože Dremelj vsled tehtnega vzroka (član je še treh drugih društev) navzoč, je bil na komando Pajka izključen iz glavnega odbora, češ, da se ni vdeležil dveh sej zaporedoma.

Ta "trik" "njega visokost" pa dokazuje, koliko pameti ima njega visokost v glavi.

Glavni odbor je izključil glavnega nadzornika! Ta je pa fina! Nadzorniki so vendar v vsaki organizaciji, da nadzorujejo delo glavnega odbora, odstavijo, če je treba nerabne glavne odbornike, tudi tajnika, o svojem delu pa poročajo na konveneiji. Za svoje delo so odgovorni le konveneiji ali pa vsem članom, ki jih lahko odstavijo potom splošnega glasovanja, če ima organizacija referendum. Glavni odbor je torej pod njih nadzorstvom.

"Njega visokost" Pajk je pa naredil naobratno; nadzornike, ki imajo nadzorovati njega, je postavil pod svoje nadzorstvo. Absolutnejše ne nastopa tudi ruski car.

Ali imenitno je tudi, kako je Pajk postavil druzega nadzornika. Tudi v tem oziru je vrgel pravila v kot. Pajk je na kratko krstil Antona Str. za tretjega nadzornika in komedija je bila končana. Na ta način je izvolil pred enim letom udi druzega tajnika, ko je dal vreči iz glavnega odbora Štefana Zabrica, ker ni hotel biti njegov kimovec.

Zdaj pa poglejmo pravila na strani 10.

"Ako kateri član glavnih odbornikov odstopi ali umrje, mu glavni odbor postavi začasnega namestnika, dokler se ne izvoli potom splošnega glasovanja stalen odbornik."

Vprašam pa cenjena društva, če se ob izključitvi Zabrica in Dremelja dobila kakšna pojasnila, zakaj sta bila izključena? Ali so društva dobila pojasnila glede novih kandidatov in splošnega glasovanja???

Cenjeni bratje! Proti takemu absolutizmu je treba protestirati. S. D. P. zveza ni last Pajka, pa tudi ne sinekura za njega. Z denarjem, katerega moramo zaslužiti krvavo v ameriških podjetjih, plačujemo mesečne doneske in vzdržujemo svojo podporno organizacijo. Iz poštenih delavcev naj bi mešetarski kramar bril norce? Ne bratje, tako ne gre! Absolutizem je padel v Turčiji in Rusiji, pa zrušiti se mora tudi v naši zvezi, ako hočemo, da bo zveza procvitala in rastla.

Bratom, ki bodo delegatje na prihodnji konveneiji pa priporočam: Pokličite Jožeta Dremelja na konvencijo. Zahtevajte pojasnilo od njega, zakaj se ni svota $83.00 nemudoma odposlala v Cherry, Ill., zakaj je zagledala v "Glas Narodu" beli dan notica, ki je bila direktno v protislovju s sklepom glavnega odbora in kdo je dotično notico poslal uredništvu "Glas Naroda."

Naša organizacija je še mlada. Radi tega je treba tudi korupcijo iztrebiti takoj v začetku iz nje, ako nočemo, da bo kasneje postala močvirje korupcije.

O "visokosti" Pajku in njegovih absolutističnih idejah bi lahko napisal še mnogo. Ali postal bi preobširen, "Proletarec" mora tudi varčevati s prostorom. Zaeno pa mislim, da že en sam dokaz zadostuje, da prihodnja konvencija prime Pajka trdo zavoljo absolutizma in preziranja sklepov glavnega odbora ter kršenja pravil. Sploh pa priporočam toplo, da ljudi absolutističnega značaja, ki hočejo špilati gospode in kaditi cigare na račun druzih ne voli v glavni odbor.

Najboljše je pa, ako se društva posvetujejo takoj in skličejo izvanredno konvencijo in odstranijo smrad in gnoj iz naše zveze.

Kdor je kaj zakrivil, kdor je skušal korumpirati druge, naj gre iz zveze. Železno metljo v roke in mir bo za vedno.

Zaupam v zavedne brate, da bodo vzeli moj nasvet na znanje in prišli s protesti.

Pozdrav vsem bratom!

Poročevalec.

Opomba uredništva. Poročevalčevo ime nismo podpisali pod dopisom, ker nočemo, da bi ga doletelo maščevanje "njega visokosti". Ko smo dobili dopis, smo zahtevali pojasnila od raznih sodrugov, ki so naseljeni, kjer ima glavni tajnik svoj stan. Potrdili so, da je vse resnica in objavili smo ga.

Sygan, Pa.

Cenjeni sodrug!

Zadnja veselica jugoslov. soc. kluba "Mladi Vrh" št. 13. je nepričakovano vspela dobro. Čistega pribitka je $43.00. Imeli smo domačo godbo. Sodrug Ad. Pleteršek nas je zabaval z harmoniko. Ker tukajšnji Slovenci živimo v slogi, tudi vspeva vsaka zabava.

Dne 24. nov. t. l. (zahvalni dan) priredi društvo "Bratstvo" št. 6. S. N. P. J. veliko jesensko veselico. Nadejamo se mnogobrojnega poseta in izvrstne zabave.

O delu pa to le: V rovu št. 1. "National Mining" družbe smo skozi par mesecev delali s polnim parom. Zdaj pa delamo le štiri dni v tednu Ako preudarimo, da so premogarji bili po več mesecev v raznih krajih na štrajku, da se je pridelalo manj premoga; da v železarski in jeklarski industriji v Pittsburgu delajo le po 3 do 4 dni v tednu, tedaj je v gospodarstvu nekaj narobe in diši po finančni paniki ali pa po gospodarski krizi, ki zna zadeti še hujše delavno ljudstvo kot leta 1907.

Delavci, ki čitajo le meščanske liste, niti ne sanjajo o tem. Razumeti ne morejo, da s svojo pičlo plačo ne morejo podkupiti izdelkov, ki so na trgu.

Naši mračnjaki pravijo. Krize in panike nastajajo po volji božji. To je božja šiba, s katero Bog tepe grešno ljudstvo. Res, fin zagovor za kapitaliste in finančne bandite in izborno slepijo ljudi, ki ne mislijo tako daleč, kot sega njih nos. Dokler bodo delavci poslušali mračnjake, se tudi ne bo obrnilo na bolje, ker so skoraj vsi mračnjaki navadni hlapci kapitalistov in zagovorniki kapitalizma.

Ako "gaspud" rečejo: "Proletarca" ne smeš čitati, delavec, ki dovoli, da drugi mislijo za njega, tudi vboga pokorno.

Da je to fakt, dokažem s tem, da sem v Pittsburgu pred letom dni dobil le dva polletne naročnika, ko sem agitiral za "Proletarca." Eden njiju je šel k spovedi in dobil odvezo, ker je slovesno obljubil, da ga ne bo čital na dalje. Dotični bo sedaj taval v temi, se veselil na nebesa, za katera njegov "gaspud" ne dajo niti počenega groša.

Dokler se bodo delavci dali strašiti s peklom in h . . . . . m, kot mala, nezrela deca s parkljem, bodo delavci tlačani kapitalistov in trle jih bodo vsakovrstne nadloge. Delali bodo po 10 do 12 ur na dan za sramotno nizko dnevno plačo — $1.25. V Pittsburgu sem poznal rojaka, ki je prejel za štirinajst deseturnih delavnikov $13.00 Njegovi sostanovalci so se mu krohotali. Sužnji so brili norce s sužnjem. Tudi temu je kriva klerikalna vzgoja.

Pittsburg je druga slov. klerikalna trdnjava za Jolietom. Družina je proti družini; gledajo drug druzega kot pes in mačka. V hinavščini skušajo prekositi drug druzega. To lahko potrdi tudi vrli sodrug Joe Bratkovič.

Pa še nekaj bi bil kmalu pozabil. Dne 13. oktobra t. l. je bil pri nas plačilni dan za premogarje. Takrat pridejo vselej pohabljeni delavski invalidi prositi miloščine. Ali najeti birič jih odpodi. Daleč na cesti morajo čakati usmiljenih src.

Na imenovani dan je prišla beračit mlada in lepa nuna. Mogoče za izgnane in v Ameriko pribegle portugalske menihe. O tem nisem na jasnem. Bila je v spremstvu treh nižjih premogarskih preganjačev. Vstopili so vprav tik okna, pri katerem se izplačuje, da jim je prišel v roke vsak nezavednež. Srebro je padalo precej gosto v klerikalno bisago. Eni so dajali iz strahu pred priganjači, drugi pa, ker so kratke pameti. Dajali so pa le taki, ki niso dali nikdar centa za svoje štrajkujoče brate.

Pozdrav vsem zavednim čitateljem!

Saleški.

REPUBLIŠKI ZNAČAJ AMERIKE!

Washingtonska vlada gre roko v roki s kronanimi paraziti v Evropi. To je najbolj pokazala sedaj ko gre za oficielno priznanje nove portugalske republike. Švica je bila prva, ki je pozdravila najmlajšo evropsko republiko, nato je sledila republika Brazilija v južni Ameriki. Takoj, ko je padel kraljev prestol v Portugalu, pozivalo je ameriško časopisje — in celo kapitalistično — washingtonsko vlado, da se spodobi, da Zedinjene države prve pozdravijo in uradno priznajo novo republiko. Pozneje, ko sta se oglasili Švica in Brazilija, je pa isto časopisje pisalo, da sedaj ne sme naša vlada niti najmanj več odlašati svoje dolžnosti, drugače doživimo ponižanje, da nas prekosi ktera monarhija v Evropi. Vladni kabinet v Washingtonu je pa na svoji seji dne 21. t. m. sklenil, da Zedinjene države počakajo z oficijelnim priznanjem portugalske republike tako dolgo, dokler se ne oglasi angleška vlada. Tako torej! Ameriška republika, ki bi morala biti prva, naj zdaj ponižno čaka, kaj poreče angleški kronani trotelj o portugalski republiki! Mnenje angleškega kralja na j bo merodajno tudi za Zedinjene države! Ali se Amerika ni še do danes osvobodila Anglije?

Škandal!

PROF. DORSEY IN IZSELJEVANJE SLOVENCEV V AMERIKO.

(Konec.)

Dorsey piše v jednem izmed serije svojih člankov v "Chicago Tribune", datiranim iz Ljubljane, da so narodnostni boji krivi izseljevanja Slovencev. "Najbolj pereče vprašanje v Avstriji je jezikovno vprašanje," pravi chikaški profesor. To mnenje mu je vtepel v glavo Rasto Pustoslemšek, uredn ik "Slovenskega Naroda", kteremu je Dorsey posvetil cel članek v "Tribuni". S Pustoslemšekom je menda Dorsey največ govoril o izseljevanju — drugega Ljubljančana ne omenja — zato se je pa tudi nabral tako čudnih pojmov o celi stvari. Škoda, da je Dorsey pri tako važnem vprašanju naletel le na take ljudi, kterim je narodnjakarstvo nad vse. Če bi slovenski kmetje in delavci ne pogrešali druzega, kakor tablic s slovenskimi nadpisi po obmejnih krajih, bi prav lahko izhajali brez Amerike. "Narodnostni boj" je prekleto slab argument za izseljevanje v Ameriko. O tem sumniči Dorsey sam, ko pravi, da ne veruje Pustoslemšku, da bi bila jezikovna nasprotja v Avstriji vzrok emigracije (But I am certain that it is less a cause of emigration than Mr. Pustoslemšek thinks.)

Drugi vzroki izseljevanja Slovencev — piše Dorsey — so: nerodovitna zemlja, revščina in pomanjkanje železnic. To je resnica. Ampak to so le površni vzroki. Dorseyu so le povedali, da je slovenski narod siromašen, da ima slabo industrijo in slabe prometne zveze, zemlja da je preveč razkosana in nerodovitna, da imajo Slovenci premalo izobrazbe — povedalo se mu pa ni, **zakaj je vse tako**; zakaj je narod reven, da mora v trumah zapuščati rodno zemljo.

Ako je hotel Dorsey dati Američanom istinito in popolno sliko o vzroku slovenske emigracije, proučiti bi moral gospodarsko vprašanje Slovencev in pa politiko dunajske vlade. Seveda, kak ljubljanski Pustoslemšek ima premehke možgane za taka vprašanja; chikaški profesor bi se moral torej obrniti na kterega socialista, saj jih je dovolj v Ljubljani. Na ta način bi bil Dorsey zvedel, da temeljni vzrok vseh nadlog slovenskega naroda, ki povzročajo izseljevanje, leži v sistemu švindlerske politike avstrijske vlade in pa v slovenskem klerikalizmu. Samogoltna avstrijska vlada z gnjilo habsburško dinastijo na čelu Slovencem samo jemlje, ne vrača jim pa ničesar. Oderuški denarni in krvni davek, ki ga slovenski proletarijat plačuje že stoletja nepotrebnemu cesarju in njegovi vladi, je zavdal slovenskemu kmetu tisto gospodarsko rano, ktero mora zdaj celiti z ameriškimi dolarji. Kar ostane dunajskim požeruhom, pobere pa slovenska buržoazija, slovenski kapitalisti in pa armada popov. Slovenski klerikalci, kteri imajo prosto ljudstvo popolnoma v svojih krempljih, so izvršujoči hlapci dunajskih izsesavačev; z jedno roko kažejo na Rim, z drugo na Dunaj, narodu pa kažejo . . . . . Slovenci so torej brezmočni sužnji: politični sužnji habsburške klike, gospodarski sužnji avstrijskega kapitalizma in duševni sužnji Rima. "Vse za vero, dom cesarja!" Za vero, (tujčev) dom in cesarja — slovenski kmetič in delavec strada in prezeba; pošilja odrastle sinove v triletno barbarsko vojaško sužnjost; redi krdelo buržoaznih pijavk, popov, patrov in nun — dokler mu nazadnje za vero in cesarja ne prodajo siromašni dom in konec: Amerika!

Da! — Rim pa Dunaj sta tista dva zloduha, ki sta Slovence in ostale Jugoslovane v Avstriji pripravila do tega, da so gospodarsko le hlapci drugih, a v kulturi in izobrazbi pa najmanj sto let odzad za modernimi evropskimi narodi. Narod se pa še danes ne zna drugače pomagati kot da beži iz nesrečne domovine, za ktero so ga oropali.

Prof. Dorsey je vse to lahko videl. Saj piše, da je na Kranjskem več cerkva in kapelic kakor hiš in da ves slovenski socialni življ se suče okrog cerkve in v znamenju verskih obredov. S tem je Dorsey povedal dovolj — samo da se ne zaveda tega. Nešcevilne cerkve in kloštri po slovenski zemlji, zapuščena zemljišča, prazne žitnice in hlevi, izsekane šume, slabe ceste, pomanjkanje železnic — vse to in še tisočero drugih nemih prič govori jasnejše kot pa sto najboljših govornikov in cele serije člankov v časopisih o ekonomskem in kulturnem stanju naše tužne stare domovine. Posledica: izseljevanje v Ameriko.

Na kratko povedano: Slovenski narod nima svobode, da bi se svobodno razvijal gospodarsko in umstveno, sploh kulturno. Na Slovenskem ni še niti sence ameriške svobode, ki pa tudi ni še prava svoboda.

In pomoč?

Odpomoč pride. Slovenci ne bodo vedno sužnji Rima in Dunaja. Zbudila jih bo revolucija modernih duhov, ki že danes trese Evropo in celi barbarski kapitalistični svet. Slovenski proletariat se bo zdramil in v znamenju razrednega boja bo organiziral vse svoje sile gospodarsko in politično; zdramil se bo tudi hrvatski in ostali jugoslovanski proletariat na Balkanu; zdramil se bo ogrski proletariat — zdramil se bo proletarijat vseh narodnosti v Avstriji. In nekega dne v bližnji bodočnosti bo ta proletariat vrgel raz sebe sramotni monarhistični, kapitalistični in popovski jarem **— ustanovil bo republiko! In takrat šele bo Slovenec imel svojo domovino, ki bo imela kruha in izobrazbe za vse — in ne bo več iskal kruha in "svobode" v Ameriki!**

Ivan Molek.

SPOMINSKA SLAVNOST DRUŠTVA FRANCISCO FERRER.

V soboto večer dne 22. oktobra je priredilo društvo "Francisco Ferrer" št. 131. S. N. P. J. spominsko obletnico svojega patronata, ki je bil žrtev civilizacije dvajsetega stoletja.

Rojaki na zapadni strani, ki so si ustanovili tu društvo šele pred kratkem in ki so sprejeli poseben štatut, ki določa, da član tega društva zamore biti le oseba, ki je izključno svobodomišljenega prepričanja, so se dostojno spominjali mučenika za splošno civilizacijo — moderno šolo, za vzgojo vere v svobodno človeštvo, neodvisno od bogov, ki poseduje kruh in gospodarsko odvisnost milijonov.

Velika slika mučenika je bila okinčana v rdečem in je služila simbolu spominskega večera, kterega se je udeležilo nad 80 ljudi.

Slavnost je otvoril v kratkih besedah Mr. Hegje, nakar je o pomenu slavnostnega večera govoril sodr. Jože Zavertnik st., ki je v daljši deklamatorični obliki besed prednesel zgodovino in tragično smrt velikega učitelja za človeško emancipacijo v Montjuchu.

Veliko navdušenost med občinstvom je zbudila 12letna hčerka sodruga in predsednika društva Hedjija, ki je deklamirala "Proletarka". Nato je nastopil društven quartet, ki je zbranih glasov zapel "Pogled v nedolžno oko," "Luna sije" in druge.

Po dokončanem programu se je pričela tombola, ktere čisti dobiček je bil namenjen društveni blagajni. Razdelilo se je 15 dobitkov.

Občinstvo je z zanimanjem sledilo programu slavnostnega večera in se do skrajnosti zavedalo njegovega namena. — Revolucija duševna in gospodarska! si je moral vsak predstavljati, ko je aplaudiral "marsailaisi."

Z moralnega stališča je bil prvi nastop društva "Francisco Ferrer" v društvenem življenju v Chicagi velik uspeh; pa tudi v gmotnem oziru se ni pritožiti, ker bo čistega dobička nad $25.

Kdor pozna notranjo in zunanjo, to je duševno in gmotno društveno življenje med Slovenci v Chicagi in je bil na tej slavnosti, ta bo brez dvomno potrdil da je društvo "Francisco Ferrer" št. 131. S. N. P. J. edino društvo, ki obeča slov. svobodomiseljnemu in naprednemu elementu v Chicagu lepo bodočnost, ki bo nudila duševnega in razvedrilnega užitka vsem, ki za njim streme.

Začetek je to pokazal.

Živel Ferrer! Drskan.

Povsod zadet.

Nek farmar iz Zapada je šel mimo zidarskega odra pri novem poslopju, kar mu pade kos opeke na glavo in ga precej pobije. Farmar brž najme advokata in vloži tožbo proti kontraktorju, kteri je gradil dotično poslopje. Dobil je pravdo in sodišče mu je prisodilo petdeset dolarjev odškodnine za pobito glavo, ktero svoto je moral kontraktor takoj odšteti. Farmar zadovoljno vzame denah in vpraša svojega advokata: "Koliko sem sedaj Vam dolžan?"

"Petdeset dolarjev," odvrne advokat.

Farmar ves preseneč en, da advokatu vse do centa kar je dobil kot odškodnino, nakar se začne sumljivo tipati po glavi.

"Kaj vam pa je?" vpraša začudeno advokat. "Sam ne vem zdaj, kterega je pobila opeka — mene ali vas."

Clevelandska "Amerika" laže, da se vse kadi, ko piše, da je sodr. Karl Liebknecht v svojem govoru v New Yorku "hvalil nemško vlado, češ, da je pripomogla (sure!) do naraščaja socializma v Nemčiji." Sodr. Liebkneet je rekel, da je nemška vlada s svojo krutostjo napram delavstvu največ pripomogla, da delavci v Nemčiji stopajo v socialistične vrste. Reporterji kapitalističnih listov so pa Liebknechta — seveda namenoma! — razumeli ravno narobe, in "Amerika", ki je dotično vest preplonkala iz ene ali druge kapitalistične cunje, si menda šteje v čast, če pogreva laži buržoaznih reporterjev. Da bi Liebknecht na ameriških tleh hvalil nemško vlado, je največja absurdnost. Njegov smeli antimilitaristični nastop, vsled česar je presedel eno leto v zaporu v Lipskem, najbolj dokazuje, kakšen "prijatelj" da je on trohle nemške vlade. Seveda, "kunštnega" urednika žalostne "Amerike" ne briga, če piše resnico ali ne; njemu je le na tem, da oblaja socialiste. In zato mu je dobrodošla vsaka prismodarija. "Bog mu grehe odpusti" bi rekel naš star znanec v Clevelandu.

— **Multimilijonar** Izak N. Seligman v New Yorku je ob svojem povratku iz Evrope izjavil, da je požrešnost ameriških in evropejskih delavcev zakrivila draginjo.

Tako psuje milijonar delavce, katerim se ima zahvaliti za bogastvo. Ali želijo delavci iz milijonarskih ust še krepkejših psovk, da bodo prišli do prepričanja, da med njimi in kapitalisti zija nepremotljiv prepad?

OBVESTILO.

Podpisani obveščajo vse člane društva "Prosveta" v Chicagi, Ill., da se vrši prihodnja seja dne 2. nov. t. l. v prostorih Narodne dvorane, vogel Center Ave in 18 ulica.

Začetek točno ob osmi uri zvečer.

K obilni vdeležbi vabijo:

Alojz Novina, Frank Mravlja Frank Udovich.

PRVA SLOVENSKA
Vinarna in Gostilna v Kaliforniji,
kjer se toči dobra vina in inportirano pilzensko pivo. Prodaja vina na galone in na drobno.
Ant. Schnabl,
cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill

Dvojno mnenje.

Kapitalist: Ljudstvo je zato neumno, ker je revno.

Socialist: Ljudstvo je zato revno, ker je neumno.

VSEM DELNIČARJEM JUGOSLOVANSKE DELAVSKE TISKOVNE DRUŽBE.

Direktorij je sklenil na zadnji seji, da se pozovejo vsi delničarji, ki imajo delnice, da pošljejo svoje delnice radi kontrole na upravništvo "Proletarca". Istotako pozivlje direktorij vse tiste, ki so morda plačali delnice, pa jih niso dobili, da pismeno obvestijo o tem upravništvo "Proletarca."

Ta razglas je veljaven za devetdeset dni od tistega dne, ko se je razglasil. Po 90 dneh se bodo razdale delnice B. vsem tistim, ki so plačali delnice in upoštevali ta razglas.

Po 90 dneh se bodo vse druge delnice preklicale neveljavnim. Veljavne bodo le delnice B.

Vse delnice morajo biti vposlane do dne 9. nov. 1910

Delničarji vpoštevajte ta razglas, da se kasnejše ne bo nihče izgovarjal, da ni vedel za ta odlok direktorija, če bo trpel škodo.

Direktorij.

Nove JESENSKE obleke
v vseh najnovejših krojih in barvah
$7.50 do $25.00
"PRESTO"
najnovejši patentovan ovratnik.
Sukne
po krojih Kerseys, Vicunas, in Tweeds v vseh barvah za moške, dečke in otroke
$6.50 do $30.00
LAWNDALE CLOTHING HOUSE
S.W. Corner 26th & Central Park Ave.
Rudolph Layer,
lastnik.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave
toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smodke prve kvalitete so na prodej. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
Najpripravnejša in najcenejša parobrodna črta za Slovence in Hrvate.
Regularna vožnja med New-Yorkom, Trstom in Reko.
Brzi poštni in novi parobrodi na dva vijaka:
Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania
Druge nove parnike, ki bodo vozili 19 milj na uro, gradijo.—Parniki odplujejo iz New Yorka ob sredih ob 1 popoldan in iz Trsta ob sobotih ob 2 popoldan proti New Yorku.—Vsi parniki imajo brezžični brzojav, električno razsvetjavo in so moderno urejeni —Hrana je domača. — Mornariji in zdravnik govorijo slovensko in hrvatsko.
Za nadalne informacije, cene in vozne listke obrnite se na naše zastopnike ali pa na:
PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.

Skladišče čevljev
za dame, možke in otroke
Domača tvrdka
Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljalna dela, spadajoča v čevljarsko obrt!
Za obila naročila se priporoča sl. občinstvu
JOSIP JECMENJAK, lastnik
1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

NAJBOLJŠA KUHINJA!
Billiards, Pool Table, Prenočišča za potnike.
Jedi pripravljene po domače. Odprto po dnevi in po noči.
P. Perič, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill.

Slovencem in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.
FRANK ZORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste
za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.
VAC. KROUPA,
1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR!
IG. KUŠLJAN
GOSTILNIČAR
229–1st Ave., Milwaukee, Wis.
Ima najbolje pijače in vedno pripravljen prigrizek, po zmernih cenah.—Lokalni in potujoči rojaki—dobrodošli!!

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.
Obiščite ga!

Društvene regalie, kape, prekoramnice, bandera itd.
za slovenska društva najbolje preskrbi
Emil Bachman
1719 So. Centre ave., Chicago, Ill

Slovencem in Hrvatom!
naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne
obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lične V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k spadaji v delokrog oprave — oblek.
Pridite in oglejte si našo izložbo.
Z vsem spoštovanjem
J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS AND TAILORS
BLUE ISLAND AVE.
1853-55 Blue Island Ave.
Chicago, Ill.

Vi se ZAVEDATE
da je slika najboljši spomin na poroko. Priskrbiti si najboljše.
Zglasite se pri
Wilke
dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne
in najfinejše
slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.
Fotografira tudi zvečer po naročilu.
1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.
NA VOGALU 14. PLACE.
TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po $20, $22, $25.
Prodajemo gotove obleke po $10, $12, $14, $15.
Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.
V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.
Za mnogobrojna naročila se priporoča
PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE **JURI MAMEK,**
1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje mož v 5 dneh
brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL.)
Ozdravim vsakega, kdo trpi na Varicoceli, Strieturi. Daljo ozdravim nalezljivo zastruplenje, živčne nezmožnosti, vodenico in bolezni tičočih se možkih.
Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim ozdravim vspešno.
Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati—le za vspešno.
Ozdravim pozitivno želodečne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.
Tajne možke bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčene onemogloati, slabost, zguba kreposti, napor, zastruplenje in zguba vode. Pljuča, nadc... Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo.
. . . . Ženske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. —Zastruplenje in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline.—Močni tok in druge bolezni. Preišče in svetuje zastonj. Govorimo slovansko.
DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST. between Randolph and Lake Sts. **CHICAGO**
Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?
"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?
Še ne! —

MILWAUKEE.

Na koncu 1. Ave. v Menomine dolini leži tovarna usnja Pfister & Vogel Leather Co. Velikanska stavba, v kteri se človek počuti, kot pravi suženj vsled zločinskega akordnega dela. Tovarna že sama na sebi in vsled lege je pravi pekel glede sanitete. Od ene strani odhaja črna, strašno smrdeča voda, in med poslopji ropotajo neprestano tovorni vlaki, ki napolnjujejo zrak z dostikrat nepreglednim dimom. Z visokega Viadukta vzdigujejo vozovi cestne železnice oblake prahu in tako onemogočijo vsako najmanjšo sapo svežega zraka. V temu strupenemu brlogu, ker okužuje zrak milijone bacilov, ubija se okrog 5000 ljudi. Podjetje s prvega malo, vzrastlo je tekom kratke dobe toliko, da se danes prišteva k največjim, te vrste na svetu. Na tisoče mož, deklic in otrok, izšlo je iž nje kot pohabljenci, upognjeni od skrbi in teškega dela in so umirali v revščini, ali so pa beračili, ker kapitalisti iz njih izmučenega trupla niso mogli vleči dobička. In več je bilo teh nesrečnežev tem večje je bilo bogastvo, tem ponosneje so se vzdigovali iz tal poslopja drugo za drugim; tem bolj se je pritiskalo na delavce. Z raznimi podlimi sredstvi, ki jih pa večina nevednih duševno mrtvih delavcev niti videla ni.

V tej sužnosti delal sem sam toliko časa, da vem, da zamore delo človeka duševno in telesno uničiti. Preveč bi bilo, da bi opisoval muke, ki sem jih prestal v tem peklu. Omenim le, kako daleč privede nezavednost in nesolidarnost delavce. Kakor sem že omenil, dela se tu največ v akord, (piece work). Nastavili so od tega ali onega dela ceno in postavili so k delu močne, zdrave može. Najljubši so jim bili nezavedni delavci. Tako se je pričelo z delom in delalo se je "all right", eden je prekosil druzega. Jeki so bili vedno lepi in pri bari poslušal sem večkrat te žive stroje držati ponosne govore in zaničljivo se izražati čez tovariše, ki so telesno slabejši in manj zaslužili. Videl sem prevzetno mahati z desetaki po zraku in bili so pri tem klici: "Vogel ima dosti takih". Pri delu so se skušali, kdo bode prej gotov in potem se bahali, da so bili že ob 3 ali 4. pop. "fertig". A nekega lepega dne pa jih preseneči napis, da se je odtrgalo po 1—10 in celo 15 centov. Za zavednega delavca so se tu vršili nepopisno žalostni prizori; močnejši in zdravi so se nekaj časa jezili, a kmalu so se utolažili češ, bom pa malo bolj delal, pa bo. A videlo se je pomilovanja vredne siromake, ki so že poprej zaostajali, ker so bili slabeji od narave že ali pa so bile njih moči že preveč izčrpane, bledе, upadle obraze, ki so se polni skrbi pogovarjali s tovariši in delali račune. Tu in tam pa delavce, ki so bili zavedni in so morali molčati. In kmalu se je pričela stara pesem močneji in hitrejši, naredili so z tem, da so napeli vse sile kmalu, isto kakor preje, a slabim se je očitalo od "bossov", ki so večinoma ljudje brez vsake olike, da so leni in dosti jih je prišlo ob kruh. Tako se je godilo meni in stotine drugim. Isto bilo je pri ženskem delu. Bledih, prepadlih lic hodile so ženske vseh starosti na delo. Dekleta, kterim je blazni kapitalistični sistem izbrisal cvet mladosti iz lic, ter jim iztrgal zdravje in up na lepšo bodočnost, hodile so dan na dan kopičit bogastvo za bogate lenuhe. Življenje je teklo prazno, brez vsakega žarka sreče in veselja. Ali vzlic temu, slišalo se je: da se le denar zasluži. Da so ti trpini, obeh spolov pustili mladost, najlepša leta svojega življenja, dostikrat velikrat zdravje in svoje ude kapitalistom, to ni pač nikdo uvidel In te mizerije krivo je, ker so delavci duševno ubiti po klerikalnih hlapcih kapitalizma.

Delavci imajo moč, da vpropastijo današnjo kapitalistično družbo. Treba jih je le izobraziti in priklopiti mednarodni armadi, k soc. dem. stranki in na razvalinah kapitalizma mora nastati nova prosta človeška družba. A treba je ogromnega dela na vseh straneh. Boj se je že pričel, povsod se vidi gibanje; delavstvo vseh narodnosti hiti naprej; soc. organizacije rastejo hitro iz tal; navdušeni možje zbirajo se skupaj in učijo in nabirajo nove bojevnike za sveto delavsko borbo. Posebno sedaj, ko so vladarji Amerike zopet postavili na stotisoče delavcev na cesto, se lahko povsod opazuje ogorčenje in obenem pripravljanje za boj. Na vseh straneh deluje se med delavstvom, na vseh straneh se jih kliče v boj zoper še močnega sovražnika. In v boj kličem tudi jaz vse zavedne rojake v naši naselbini, v boj zoper mračnjaštvo, v boj tudi zoper one, ki bi radi v našem delu za napredek in povzdigo naroda na višjo kulturno stopnjo nas s podlimi sredstvi ovirali. Dolgo se že dela pri nas, preborili smo težke boje in dosegli lepe vspehe. A nismo še na cilju. Sedaj je treba vse moči napeti, nepričakovane zapreke, ob ktere smo zadeli, nas ne smejo vstrašiti. Zato kličem v tem dopisu vsem rojakom, da se nam pridružijo in pomagajo. V organizacijo slov. delavci! V čitalnico, v slov. socialistični klub in v druge sovrstne organizacije, ki gojijo poduk, izobrazbo in umetnost. Čas je tu, da se prične z resnim delom. Torej stran z neodločnostjo. Položaj, v kterem se nahaja večina slov. delavcev, je odprl stoterim oči in jih prepričal, da je zastonj upati na boljšo bodočnost, če bodemo naprej še nemo trpeli barbarske čine kapitalistov. Kam pridemo neorganizirani, se vidi v prej že opisani tovarni. Par let sem, delali so ti trpini kot sužnji noč in dan. Ni se jih vprašalo, ali so voljni delati, niso gledali na njih izmučena lica in vela telesa. Nihče kapitalističnih modernih tolovajev ni mislil, da so ti sužnji željni in potrebni svežega zraka, da se jih s tem barbarskim delom počasi ubija. Ne, sveti kapital hoče milijone, hoče napolnjene skladišča, hoče tope in brezčutne delavce, ki mirno trpe vsa nasilja. In vse to se doseže, čim nesramnejši se postopa z trpini. In ta družba dosegla je to. In sedaj, ko se bližajo volitve, ko imajo delavci sredstvo, da povrnejo bogatinom vsaj senco vsega gorja in jim pokažejo svojo moč s tem, da glasujejo za soc. demokratično stranko, zdaj prehiteli so bogatini delavce in pometali so jih na tisoče na cesto ali pa jim dajo le toliko zaslužka, da za silo žive. In njim je to lahko. Sami delavci ste krivi, ker niste hoteli poslušati mož, ki so Vam razlagali socialistične nauke, ker niste čitali soc. dem. časopisov, kteri bi vas naučili solidarnosti in vas iz topih sužnjev naredili ponosne, zavedne može. Bič, s katerim se vas tepe, spletli ste sami!

Bratje delavci! Žrtve kapitalistov smo, dokler ne začnemo samostojno misliti. Proč z mračnjaštvom, pridružite se nam, začnimo se izobraževati in zbirati pod rudečo zastavo, pod praporjem bratstva, svobode in jednakosti, pojdimo v boj z uma svetlim mečem, v boj zoper tiranstvo, v boj zoper zatiralce in morilce naše, v boj za življenje, ki ga po naravi mora imeti vsak človek, za življenje, ki ne bo večen pekel, ampak življenje, v katerem bo tudi nam sijalo solnce, v katerim bomo postali ponosni in krepki možje, a ne duševno mrtvi trpini. Združimo se in posnemajmo druge narode Ne nebu se že žari zlata zarja svobode, stara, trohnela družba despotov in priviligirancev trepeta, desarski troni se majajo, pokorna dekla kapitalizma (katoliška cerkev) razpada, delavci in kmetje zapuščajo nje tabor in hitijo pod rudeči prapor. In mi Slovenci ne bomo zaostali. Tudi mi hitimo naprej.

Razbimo duha okove,
razbojnikom otmimo plen.
Železo le kujmo in kujmo,
dokler še plapola plamen.

Fr. Novak.

Polagoma ter vstrajno k socializmu.

Pod zvezdo klerikalizma smo bili rojeni vsi, ki produciramo vesoljno bogastvo in pod to temno zvezdo smo rastli v prav žalostnem duševnem stanju do časa, ko tužna rodna zemlja nam je odpovedala nadalje eksistirati. Že kot majhne dete, si bil križan. Zamašila ti je hudomušna pestunja usta z robcem, če si bil pa le neutolažljiv, povila te je mati trdo v zibelko in ti zapela znano pesmico: A jaj, tu jaj, spančkaj mi sladko itd. In ta pesem se nam je pozneje vedno nadaljevala. V šoli, v cerkvi, pri vojakih itd., prav povsod si je slišal v prav žalostnem tonu in prav duševno trdno. To se pravi: Bodi trdno zaspan, kadar te ta ali ona stranka ali posameznik neusmiljeno do kosti izkorišča. Bodi dober, pokoren in zvest svojim gospodom delodajalcem, pa magari če ti zadnjo kapljo srčne krvi izpije. In dokler si tlačeno v spone zakopan poslušal to žalostno melodijo, bil si dober. V slučaju pa, da nisi hotel kakemu kaplančku po pasje roke lizati, ali da se nisi valjal na trebuhu pred svojim delodajalcem, tedaj si začutil glad, bič in preganjanje, ter končno si moral zapustiti domačo grudo. Ko si na potu v daljno tujino, si tako rekoč na potu proti nepoznanej ti usodi. Ne veš, kaj te doleti. Lahko si v kratkem bogat mož, a še lažje je pa to, da te danes ali jutri ameriški kapitalist umori, kakor umori mačka miš. Če ravno ti rodna zemlja ni mogla dati onega, kar je neobhodno potrebno za vsakdanje potrebščine, vendar se ti je pri slovesu, ko si zapuščal domačo grudo, zarosilo oko srčnega sožalja. Ko si dospel na obrežje Atlantic Oceana, ozrl si se nehote nazaj še enkrat proti strani, kjer se ti dozdeva, da leži draga ti domača vas, kjer si prebil toliko krasnih uric. V srcu si pa mislil: bom te li videl še kedaj ali nikoli več. Ko si dospel v razna ameriška mesta, zdelo se ti je vse novo, vse tujo. Ljudje, nepoznani jeziki popolnoma neumevni, vse drugačno, bolj moderno se ti prvi hip dozdeva, kakor pa v pomankljivi Avstriji. Ameriški sužnjelovci, (plačani hlapci kapitalistov), pa takim novodošlecem že raz čela berejo vtis vednega hlapčevanja in jih hitro odvedejo v delo, najrajši tje, kjer se zavedni delavci borijo za boljši obstanek, za boljši kos kruha. Taki novodošleci so na milost in nemilost zročeni brezvestnim delodajalcem, kteri jim dajo opravljati najtežja dela, ki so škodljiva zdravju in nevarna življenju. Ko bivaš dobrih par let v Ameriki, si kakor novorojeno dete. Debela mrena, ktera ti je že pri krstu očesa krila in ti zakrila pogled v današnjo gnjilo človeško družbo, jela ti je polagoma raz oči padati. A vse eno si še ponižen suženj kapitalizma, skromen v mišljenju in neveden v dejanju. Gosto obraščeno drevo, ki stoji sredi gozda, ne koristi nikomur. Treba ga je najprvo posekati, odbiti mu velike grče, potem žagati, oblati in likati kar ti da navse zadnje fino, elegantno delo. Primerno enako je s človekom. Treba ga je polagoma privaditi k socialističnim naukom. Če pravim svojemu še na pol têmnemu prijatelju, da je neka vrsta ljudi med nami, ki gojijo milejšo idejo za delavsko maso, tedaj mi pravi: tepec, kaj boš ti mene učil, jaz sem povsem zadovoljen. Imam stalno delo (?) čedno plačo $1.50, lepo stanovanje z belo posteljno opravo itd. Seveda, v kakem zaduhlem smrdljivem basementu ali kleti. Prenočuje jih po več mož skupaj v eni dvorani, posebno v Seattle je najti mnogo takih nezdravih basemenov, kjer je do tisoč postelj v eni in isti dvorani. Pač zračna ventilacija, spati z 500 do 1000 mož skupaj. Potem se pa še najdejo tepci, ki celo trdijo, da je fino stanovanje. On pa, ki ničesar ne dela, le lenobo pase, se valja prešerno sam v neštetih visoko zračnih in dišečih dvoranah. Ali bodeš takega, na duhu bolnega reveža zapustil? Ne. Pokaži mu najprvo stvar v daljavi, ki jo sicer vidi, a jo vsled temnega obzorja ne more razločiti.

Z dobrim časopisom kakor je n. pr. "Proletarec" ali z znanstvenimi socialističnimi knjigami ga zpodbujaj, pa se bode polagoma dramil. Da bi se pa v senci takih vej kronani in nekronani postopači bolj udobno in požrešno valjali, preskrbeli so še posebej neke vrste duševne hrane, ali bolje povedano gnojnico, ki je po mnenju svetih mož najboljša hrana takemu drevesu da vdano vspeva. Ravnaj ž njim, kakor mizar z omenjenem drevesom. Kadar se ti dozdeva, da je dovolj uglajen ali bolje rečeno, primerno izobražen, pelji ga na dotični prostor, ko si mu prvič pokazal nerazločno vsebino v daljavi. Kar mu je bilo v prvič še megleno, pravzaprav strogo prepovedano razmišljati, to vidi zdaj. Uprašaj ga, kaj je tam, ko mu je vprvič duševni svit še pojemal pogled. In povedal ti bo, da vidi dve slike. Prva slika mu predstavlja do kosti izmučenega delavca, ki dela neumorno od zore do mraka za pasjo plačo 12½ ct. na uro ali dnevno $1.45. Mora preživljati več nedoraslih otrok, ženo in samega sebe. To je mizerija, sužnost. Druga slika mu predstavlja elegantno družbo požeruhov, obsoječo iz popov, ki so pa vsled delavske nevednosti in od njih srag zelo okrogli postali. Ti se zalivajo z iskrečim šampanjcem pri težko obloženi mizi z najfinejšimi delikatesami, ter se brezskrbno valjajo v mehkih objemih. Tukaj potratnost in razuzdarnost, tam pa revščina in trpljenje. To ni pravi družabni red, to je krivični, gnili sistem. In odgovoril ti bo sočutno. Vidiš dragi, kdo mu je nenadoma zavkrenil misli v drugo smer iz nevarnega klanca v složno dolino, da zna ločiti ljulike med pšenico in trote med čebelami. Izobrazba je glavni temelj k socializmu. Brez izobrazbe ne moreš pojmiti socialističnih naukov.

Vsak cenjeni čitatelj naj si položi roko na prsi ter se vpraša: Kakšne nazore je imel takrat o socializmu, ko je še grčav bil in kaj misli danes o socializmu, ko je vsaj nekoliko gladek postal? Socializem je dosleden nasprotnik nevednosti ter resničen prijatelj in učitelj delavstva ki ga želi dvigniti na višjo stopnjo in ga braniti vseh trotov in izkoriščevalcev, ki jih je več kot preveč.

Torej k socializmu!

A. Wershnig.

Delavci na potu v socialistične vrste.

Lokalna unija pregledovalcev jaje v Chicagu je zadnji teden polnoštevilno vstopila v socialistično stranko. Unija šteje štiristo članov.

Premogarska organizacija št. 710 od "United Mine Workers of America" je na svoji zadnji seji sklenila, da pojde polnoštevilno v volilni boj za socialistične kandidate v illinoiški postavodajni zbor. Obenem pozivlja organizacija vse ostale premogarje v Illinoisu, da se ji pridružijo v tem boju.

— **Naši denarni** aristokratje so večinoma hudodelci, ki so utekli le radi tega zasluženi kazni, ker je njih hudodelstvo ogromno. Kakor moritev v vojni prinese odlikovanje, tako tudi tatvina na debelo prinese čast in priznanje.

Priznanje raste z velikostjo ropa.

STE ŽE POSTALI DRŽAVLJANI?

Če še niste, je najbolje, da si takoj nabavite knjižico v slovenskem jeziku: "Naturalizacijski zakon" — poljudno raztolmačen za vsakega.

Knjižica stane samo 16 ct. in se jo naroči prí sodr. John Petriču 2708 So. Lawndale Ave., Chicago.

DOBRO SLUŽBO

lahko dobi vsak mladenič ali gospodična na železnici ali pa pri "brezžičnem brzojavu". Odkar je osemurni delavnik postal zakon in se množe brezžične postaje, primanjkuje približno 10.000 brzojavnih vslužbencev. Začetniki dobivajo $70 do $90 mesečno. Naša šola je pod nadzorstvom višjih brzojavnih uradnikov. Vsem, ki dokončajo šolo s povoljnim vspehom, so službe osigurane. Pišite za podrobnosti šolskemu zavodu, ki vam je najbližji. National Telegraph Institute, Cincinnati, O., Philadelphia, Pa., Memphis, Tenn., Columbia, S. C., Davenport, Ia., Portland, Ore.

Po navodilu slovenske angleške slovnice, tolmača in angl. slov. slovarja se lahko vsaki preprosti človek angleščine, kakor jo v navadnem življenju rabi priuči, kar je v tej deželi nujno potrebno ako hoče kak boljši posel in neodvisno živeti. Knjiga v platno vezana **stane samo $1.00 in je dobiti pri**

V. J. KUBELKA,
538 W. 145th St., New York.

Neprijetno iznenadenje.

Malo je ljudij, ki bi svoji teži dali toliko pozornosti, kot bi morali, kajti prememba v teži je že mnogopot prvi edini znak bolezni. Kadar oni opazijo, da zgubljajo na teži salno in brzo ter se jim pove, da je prekasno za zdravljenje, to je gotovo neprijetno iznenadenje. Tehtaje se mnogokrat in takoj, ko zapazite, da se vaša telesna teža zmanjšuje uporabljajte znano zanesljivo sredstvo. Trinerjevo zdravilno grenko vino. Ono vam bo takoj izgnalo iz trupla vse slabe snovi, bo okrepčalo vaše prebavne organe in vam dalo zopet prvotno težo, kar pomeni edino, da bo obnovilo vaše zdravje. Ono je zelo zdravilno v vseh želodčnih boleznih, ki so ozdravljive in tudi na bolesti drobovja ono omaga, da se započenja nova, polna kri pretakati po vaših žilah in bo vse dele vašega telesa pomladila z novo hrano. Tudi je zelo dobro za blede, medle in nervozne ljudi.

V lekarnah Jos. Triner, 1333—1339 South Ashland Ave. Chicago, Ill.

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

Posredovalna pisarna za nakup in prodajo je hiš, stavbišč itd.
PETER MATELIČ,
Škofja ulica št. 10, Ljubljana (Kranjsko)
ima naprodaj različne hiše z in brez vrtov, dalje, koncesionirane obrte
V staro domovino potujočime se priporočam, da se zaupno obrnejo na to pisarmo.

FRANK UDOVIČ,
EKSPRESMAN
1643 Blue Island Avenue.
CHICAGO, ILLINOIS
Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri niem.
Oddaljeni rojaki naj pišejo do pisnico.

Gostilna pri Blažu.
1832 So. Center Ave.,
CHICAGO, ILL.
Sveže pivo v sodčekih in buteljkoh prve vrste.—Unijske smodke in druga različna pijača—prima—ki spada v gostilniško obrt.
MODERNO KEGLJIŠCE!
Blaž Kaltineger.

Vse pritožbe
glede uredništva in upravništva naj se pošiljajo direkno predsedniku "Jugoslov. del. tisk družbe" Franku Podlipcu, 604 N. Curtis, Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

Angleščina brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo $1.00, in je dobiti pri
V. J. KUBELKA,
538 W. 145 St., New York, N. Y.
Največja zaloga slov. knjig.
Pišite po cenik!

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj
pri **H. SCHWARTZ,**
16—18 N. Halsted St., Chicago
Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčekov.
Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"
Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.
PAIN-EXPELLER
dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke.
Po 25c in 50c v vseh lekarnah
F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK
Pazite na varst. znamko s sidrom.

JOS. PREZEL,
Slovenska Grocerija,
1932 West 22nd Street,
med Robey in Lincoln ul.
VOZI NA DOM.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k
B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.
Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

POZOR! POZOR!
JOHN HROVAT,
Hrvatsko-slovenski brivec se priporoča jugoslovanom za mnogobrojen obisk.
Brivnica prvega razreda.
1707 S. Center ave., CHICAGO.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo," edini hrvatski socijalistični list v Ameriki. Naročnina $2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrezba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!
Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi **saloon** na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro wisko. Se priporoča
John Mladič
2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel
ODVETNIK
v kazenskih in civilnih zadevah.
Auto Phone 6065.
Office Phone Main 3065
Residence Phone Irwing 4171
URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK
Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice
Stanovanje: 1217 Sheridan Road

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri
JOS. BERNARD-U
1903 Blue Island Ave.
Telefon Canal 842 CHICAGO
Pri njemu dobiš najbolja kalifornijska in importirana vina.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdavila, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišelo slovenski.

Valentin Potisek
GOSTILNICAR
1237-1st St., La Salle, Ill
Toči vse, gostilni podrejene pijače ter priporoča rojakom za obilen obisk.